

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim

AUTOREFERAT

Imię i Nazwisko.

Nartsiss Shukuralieva

1. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

W 2000 roku ukończyłam z wyróżnieniem *Bachelor's degree* – czteroletnie studia pierwszego stopnia (odpowiednik studiów licencjackich) na Wydziale Dziennikarstwa Państwowego Narodowego Uniwersytetu Kirgiskiego. W tym samym roku otrzymałam zaproszenie Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (dalej jako UAM) w Poznaniu prof. zw. dra hab. Stefana Jurgi, by kontynuować naukę w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych UAM w Poznaniu.

Tytuł zawodowy magistra nauk politycznych (ze specjalnością dziennikarstwo) uzyskałam w 2001 r. w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu. Praca magisterska pt. „Система средств массовой информации Кыргызстана. Телерадиовещание 1991-2000 гг. („System środków masowej informacji w Kirgistanie. Radio i telewizja w latach 1991-2000”)” została przygotowana pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Jacka Sobczaka w Zakładzie Systemów Prasowych i Prawa Prasowego. Po złożeniu egzaminu magisterskiego otrzymałam propozycję kontynuowania nauki na studiach doktoranckich w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych UAM w Poznaniu. Równolegle ze studiami doktoranckimi na UAM w Poznaniu kontynuowałam swoją edukację w Kirgistanie.

W 2002 roku otrzymałam tytuł zawodowy dyplomowany specjalista ze specjalnością dziennikarstwo (odpowiednik tytułu magistra po jednolitych studiach magisterskich) na Wydziale Dziennikarstwa Narodowego Uniwersytetu Kirgiskiego im. Żusupa Balasagyna.

W trakcie studiów doktoranckich (w l. 2001–2006) otrzymałam stypendium Rektora UAM w Poznaniu. Uczestniczyłam również w szeregu programów stypendialnych, dzięki którym miałam okazję studiować w ramach szkół letnich Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz w Course on International Protection of Human Rights Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Doświadczenia i umiejętności zdobyte dzięki tym programom stypendialnym okazały się niezwykle przydatne w dalszej pracy naukowej i dydaktycznej, jak również w przygotowaniu rozprawy doktorskiej.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskałam 6 grudnia 2006 r. w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych UAM w Poznaniu. W dniu 27 listopada 2006 r. obroniłam rozprawę doktorską pt. „System polityczny Kirgistanu a środki masowej informacji” (promotor: prof. zw. dr hab. Jacek Sobczak; recenzenci: prof. dr hab. Janusz Adamowski, prof. dr hab. Kazimierz Robakowski), która została przyjęta jednogłośnie przez Radę Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu.

2. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Po uzyskaniu stopnia doktora przez osiem lat od 1 października 2007 r. do 30 września 2015 r. byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej (dalej jako KPSW) w Bydgoszczy. Dodatkowo pełniłam następujące funkcje:

- od 1.10.2011 r. do 16.11.2014 r. – zastępca Kierownika Zakładu Nauk Społecznych Wydziału Ekonomiczno-Społecznego KPSW;
- od 17.11.2014 r. do 30.09.2015 r. – zastępca Kierownika Katedry Nauk Społecznych i Politycznych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii KPSW.

Od 1 października 2015 r. pracuję na stanowisku adiunkta w Zakładzie Współczesnych Systemów Politycznych w Instytucie Nauk Politycznych na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego (dalej jako UKW) w Bydgoszczy.

3. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.) jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie tytułu doktora habilitowanego wskazuję cykl 22 publikacji powiązanych tematycznie.

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

„Reprodukcja i kontestacja władzy w państwach Azji Centralnej”

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy),

Na osiągnięcie naukowe składa się cykl 22 publikacji:

- 1 redakcja monografii wieloautorskiej (w języku polskim),
- 4 rozdziały w pracach zbiorowych (3 w języku polskim, 1 w języku angielskim),
- 17 artykułów w czasopismach naukowych (9 w języku polskim, 4 w języku rosyjskim, 4 w języku angielskim; w tym 10 z listy B MNiSW oraz 3 ERIH Plus).

Warto podkreślić, iż pozycje stanowiące część osiągnięcia naukowego ukazały się w czasopismach oraz wydawnictwach naukowych reprezentujących różnorakie ośrodki badawcze (Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk; Komitet Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk; Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk; Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu; Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego; Polski Instytut Spraw Międzynarodowych; Zakład Wydawniczy Nomos; Wydawnictwo Adam Marszałek) i zagraniczne (Российский государственный социальный университет, Moskwa, Rosja; Научно-исследовательский институт общественных и политических наук, Czeboksary, Rosja; International Strategic Research Organization,

Ankara, Turcja; Institute for Central Asian and Caucasian Studies, Luleå, Szwecja; Institute of Strategic Studies of the Caucasus, Baku, Azerbejdżan; Centre for European Studies at Lund University, Lund, Szwecja). W kilku zaznaczonych w autoreferacie przypadkach prace ukazały się w wersji zmienionej, rozszerzonej i w innych językach. Było to efektem imiennego zaproszenia i opierało się na zgodzie stosownych wydawnictw. Umożliwiło to dotarcie z badaniami do wielu grup odbiorców, co w przeciwnym razie byłoby niemożliwe. Wszelkie tego typu sytuacje są odpowiednio zaznaczone w punkcie c).

Lista publikacji składających się na przedłożone do oceny osiągnięcie:

1. Nartsiss Shukuralieva (2019), *“We are hope, you are the eternal khan.” Authoritarian regimes and protest opportunities in Central Asia*, „Przegląd Politologiczny”, nr 1, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, s. 173-189.
2. Nartsiss Shukuralieva (2018), *Bezpieczeństwo regionalne: Integracja obronna państw Azji Centralnej*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 4, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, s. 161-177.
3. Nartsiss Shukuralieva (red.), (2018), *Azja Centralna: tożsamość, naród, polityka*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków, 274 s.
4. Nartsiss Shukuralieva (2018), *Trwałość reżimów autorytarnych w państwach Azji Centralnej*, [w:] N. Shukuralieva (red.), *Azja Centralna: tożsamość, naród, polityka*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków, s. 249–265.
5. Nartsiss Shukuralieva, Artur Lipiński (2018), *Legitymizacja władzy jako wielowymiarowy mechanizm stabilizacji systemu autorytarnego. Casus państw Azji Centralnej*, [w:] N. Shukuralieva (red.), *Azja Centralna: tożsamość, naród, polityka*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków, s. 15–35.

Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na sformułowaniu problemu badawczego, dostarczeniu danych empirycznych, uczestnictwie w realizacji analizy oraz interpretacji wyników, przygotowaniu tekstu oraz jego złożeniu do recenzji. Swoją wkład oceniam na 50%.

6. Nartsiss Shukuralieva, Artur Lipiński (2017), *Uwarunkowania legitymizacji władzy w systemach autorytarnych. Casus państw Azji Centralnej*, „Przegląd Politologiczny”, nr 1, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, s. 189–202.

Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na sformułowaniu problemu badawczego, dostarczeniu danych empirycznych, uczestnictwie w realizacji analizy oraz interpretacji wyników, przygotowaniu tekstu oraz jego złożeniu do recenzji. Swoją wkład oceniam na 50%.

7. Нарцисс Шукуралиева (2017), *Феномен «цветных революций» в постсоветских государствах*, „PolitBook”, nr 1, Научно-исследовательский институт общественных и политических наук, Чебоксары, s. 16–29.
8. Nartsiss Shukuralieva (2015), *Official Memory and Legitimization in Kyrgyzstan. The Revolutionary Past in the Public Statements of President Kurmanbek Bakiyev after 2005*, [w:] B. Törnquist-Plewa, N. Bernsand, E. Narvselius (red.), *Beyond Transition? Memory and Identity Narratives in Eastern and Central Europe*, Centre for European Studies at Lund University, Lund, s. 131–148.

9. Nartsiss Shukuralieva (2015), *Mity narodowe a praktyka polityczna w krajach Azji Centralnej*, [w:] S. Gardocki (red.), *Rosja i jej sąsiedzi. Studia i szkice*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 232–245.
10. Nartsiss Shukuralieva, Maya Eralieva (2015), *Fasadowa demokracja, niestabilność instytucjonalna i rozwój. Mechanizmy przyjmowania Narodowych Strategii Rozwoju w Kirgistanie*, „Studia Polityczne”, nr 4, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, s. 121–142.
- Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na zaplanowaniu badania, zebraniu materiałów empirycznych, dokonaniu analizy, przygotowaniu tekstu oraz jego złożeniu do recenzji. Swój wkład oceniam na 90%.*
11. Nartsiss Shukuralieva, Artur Lipiński (2014), *Social protests, modular revolution and democratization. Selected categories in the analysis of the phenomenon of colour revolutions*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 4, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, s. 109–121.
- Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na przygotowaniu następujących wątków artykułu: cechy charakterystyczne kolorowych rewolucji; czynniki pojawienia się kolorowych rewolucji, mobilizacji społecznej, sukcesu bądź jego braku. Swój wkład oceniam na 50%.*
12. Нарцисс Шукуралиева (2014), *Национальные мифы и политическая практика в странах Центральной Азии*, „Studia Politologiczne”, t. 33, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, s. 298–312.
13. Нарцисс Шукуралиева (2014), *Международная легитимация авторитарной власти в странах Центральной Азии*, „Человеческий капитал”, nr 2(62), Российский государственный социальный университет, Москва, s. 102–106.
14. Nartsiss Shukuralieva, Witold Sobczak (2014), *Kara śmierci w państwach Azji Centralnej*, „Państwo i Prawo”, nr 9, Komitet Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, s. 88–102.
- Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na zaplanowaniu badania, zebraniu materiałów empirycznych, dokonaniu analizy oraz przygotowaniu podrozdziałów „II. Abolicja kary śmierci w Azji Centralnej”, „III. Ograniczenia stosowania kary śmierci w Kazachstanie i Tadżykistanie”, „IV Podsumowanie”, Tabeli 1. Kara śmierci w Azji Centralnej oraz zredagowaniu i złożeniu tekstu do recenzji. Swój wkład oceniam na 60%.*
15. Nartsiss Shukuralieva (2013), *Bezpieczeństwo międzynarodowe, terroryzm i zasoby naturalne a międzynarodowa legitymizacja władzy w Azji Środkowej*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 4, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, s. 49–67.
16. Нарцисс Шукуралиева (2012), *Политическая интерпретация прошлого в Кыргызстане (2005-2010 гг.)*, „PolitBook”, nr 1, Научно-исследовательский институт общественных и политических наук, Чебоксары, s. 123–144.
17. Nartsiss Shukuralieva (2012), *XI Chan Kirgistanu. Kurmanbek Bakijew, rządy rodzinne i heroizacja przeszłości*, „Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa”, nr 41, Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, s. 183–195.
18. Nartsiss Shukuralieva (2012), *Wypowiedzi publiczne Bakijewa w ujęciu dyskursywnym*, „Studia Politologiczne”, t. 25, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, s. 70–93.
19. Nartsiss Shukuralieva (2012), *The Family in Power: A New Past for an Old Country*, „Journal of Central Asian and Caucasian Studies” („Orta Asya ve Kafkasya

Araştırmaları”), t. 7, nr 13, International Strategic Research Organization, Ankara, s. 30–56.

20. Nartsiss Shukuralieva (2011), *Narodowe w formie, autorytarne w treści. Budowanie państwa w Azji Centralnej*, „Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa”, nr 39, Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, s. 71–81.
21. Nartsiss Shukuralieva (2011), *Demokratyczna rewolucja czy bunt mas? Konstruowanie pamięci oficjalnej w Kirgistanie w latach 2005–2010*, „Studia Polityczne”, nr 28, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, s. 113–132.
22. Nartsiss Shukuralieva (2007), *Problems of Constitutionalism in the Republic of Kyrgyzstan*, „Central Asia and the Caucasus”, nr 6(48), Institute for Central Asian and Caucasian Studies (Luleå, Sweden), Institute of Strategic Studies of the Caucasus (Baku, Azerbaijan), s. 7–17.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Moje zainteresowania naukowe koncentrują się wokół funkcjonowania systemów autorytarnych w państwach Azji Centralnej. Na planie najbardziej ogólnym **celem** prowadzonych przeze mnie od 2006 r. badań była identyfikacja oraz analiza czynników trwałości reżimów politycznych w regionie. Opisywane przedsięwzięcie badawcze rozpisuje się na szereg celów bardziej szczegółowych. Wiążą się one z badaniem zmiennych umożliwiających reprodukcję reżimu i możliwością jej kontestacji (patrz: Schemat 1). Charakterystyczne dla społeczeństw postkomunistycznych i postkolonialnych zjawisko podziału pomiędzy wymiarem formalnym a nieformalnym swoje zastosowanie znajduje w wysokim stopniu w systemach autorytarnych, w których istnieje ostry podział na sferę regulacji prawnej oraz jej zastosowania (Frantz 2016). Wymusza to uwzględnienie nie tylko sfery rozwiązań formalno-prawnych, ale również analizy porozumień, często nie mających charakteru formalnego, czy sporów publicznych i walk politycznych, przenikających życie polityczne w państwach Azji Centralnej. Rezygnacja z tego rodzaju analiz eliminowałaby z pola widzenia wiele problemów, redukując rzeczywistość polityczną do formalnych zapisów oraz obserwowalnych zachowań. Tak rozpisane cele znajdują swoje odzwierciedlenie w następujących **pytaniach badawczych**: 1. W jaki sposób uwarunkowania wewnętrzne, a w jaki międzynarodowe przyczyniały się do reprodukcji władzy w państwach Azji Centralnej? 2. Jak przebiegały zjawiska kontestacji władzy w krajach Azji Centralnej i jakie mechanizmy nimi rządziły?

Tematyka polityki państw Azji Centralnej wzbudza zainteresowanie wielu krajowych i zagranicznych badaczy. Wyniki badań dotyczących tego regionu publikowane są w czasopismach naukowych, m.in. „Central Asian Survey”, „Central Asian Affairs”, „Journal of Central Asian and Caucasian Studies”, czy „Central Asia and the Caucasus”. Choć nie ma wąsko specjalistycznego periodyku w języku polskim, problematyka centralnoazjatycka jest często podnoszona na łamach czasopism takich, jak m. in. „Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne”¹, „Studia Politologiczne”², „Studia Orientalne”, „Nowa Polityka Wschodnia”. Dość bogata jest również literatura polskojęzyczna. Wiele badań koncentruje się na aspektach międzynarodowych (Bojarczyk, Ziętek, 2008; Machaj 2013; Stępniewski 2011, 2012; Zamarajewa 2007), w tym polityce Unii Europejskiej (Fiedler, Wallas 2016, 2018;

¹ Patrz np. numer tematyczny: Bodio T., Jakubowski W., Załęski P. (red.) (2007), *Azja Centralna: Problemy historii i współczesności*, „Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne”, nr 2–4 (11–13).

² Patrz np. numer tematyczny: Bodio T., Wierzbicki A., Załęski P. (red.) (2008), *Problemy transformacji, integracji i bezpieczeństwa państw Azji Centralnej*, „Studia Politologiczne”, t. 12.

Przybylska-Maszner 2016), Chin (Gacek 2013; Jarosiewicz, Strachota 2013; Kozłowski 2011; Zamaraeva 2005) i Rosji wobec regionu (Gil 2012, 2014; Głębocki 2006; Jakimowicz 2015; Kuryłowicz 2014). Ciekawe i wzbogacające wiedzę o regionie prace dotyczą również polityki wewnętrznej. Mowa zwłaszcza o opracowaniach zbiorowych. Część z nich powstała we współpracy z autorami pochodzącymi z państw Azji Centralnej (Bodio 2001, 2002, 2004, 2005; Bodio, Wojtaszczyk 2000; Galiev, Wierzbicki, Załęski 2014; Dżusupbekov, Jakubowski, Załęski 2011), bądź prezentuje wyłącznie analizy polskich badaczy (Grochmalski 2010; Girzyński, Marszałek-Kawa 2017). Powstały również monografie, w których poruszane są aspekty prawno-ustrojowe (Bodio, Mołdawa 2007; Gortat 2009; Grochmalski 2006), kwestie dotyczące funkcjonowania elit i polityki etnicznej (Bodio, Załęski 2008; Jasiewicz 2004; Wierzbicki 2008, 2014; Wierzbicki, Załęski 2008; Załęski 2006, 2011). W polskiej literaturze przedmiotu pojawia się też problematyka zasobów naturalnych (Cieślewska, Makowska 2012; Gortat 2014; Kochanek 2016; Wyciszkievicz 2008), religii (Kawa 2014; Zapaśnik 2014), bezpieczeństwa (Falkowski, Lang 2014; Lang 2013; Musioł 2015; Redo 2007; Strachota, Falkowski 2010; Śliwa 2012; 2014), czy historii i sztuki (Koško, Rozwadowski, Dowson 1999; Koško i inne 2005; Łukawski, Serczyk 1996; Rozwadowski 2004).

Pomimo bogatych opracowań wciąż niewiele jest prac, które opierają się na perspektywie teorii konstruktywistycznej i postkolonialnej oraz wykorzystują podejście instytucjonalno-prawne w celach identyfikacji relacji nieformalnych. Za swoje osiągnięcie uważam nie tylko aplikację powyższych perspektyw do badań nad zjawiskami reprodukcji i kontestacji władzy w państwach Azji Centralnej, ale także analizę materiałów empirycznych, które dotąd były pomijane przez większość badaczy.

Przedkładane teksty w sposób otwarcie wyartykułowany bądź też domyślnie założony poruszają się w ramach **trzech perspektyw**: analiz **instytucjonalno-prawnych**, konstruktywizmu oraz postkolonializmu. Pierwsza z perspektyw wiąże się ściśle z rekonstrukcją istniejącego porządku instytucjonalnego. Ta fundacyjna dla nauk politologicznych perspektywa badawcza, mimo późniejszych korekt (np. nowy instytucjonalizm), do dziś zachowała swoją aktualność. W przypadku tej orientacji rozwiązania prawno-instytucjonalne są ważnymi zmiennymi określającymi kształt i funkcjonowanie systemów politycznych. Zachowania aktorów politycznych są efektem działania instytucji. Przyjęcie tej perspektywy nie tylko pozwoliło na szczegółową rekonstrukcję architektury danego systemu politycznego – wątek, który przewija się w części tekstów przedstawionych w autoreferacie. Ponadto szczegółowa analiza rozwiązań instytucjonalnych pozwoliła na zidentyfikowanie procesów zmiany instytucjonalnej, a także celowych manipulacji określonymi rozwiązaniami dla powiększania zakresu własnej władzy. Po trzecie, analiza oficjalnego oprzyrządowania instytucjonalnego posłużyła jako układ odniesienia dla analizy nieformalnych zachowań aktorów politycznych, którzy na różne sposoby wykorzystywali formalne rozwiązania.

Konstruktywizm jest traktowany jako korekta stanowisk skupiających się wyłącznie na instytucjach oraz zachowaniach aktorów politycznych. Jego orientacja na intersubiektywne mechanizmy tworzenia znaczeń pozwala na rozszerzenie wyjaśnień instytucjonalnych o wyjaśnienia poprzez kategorie tożsamości, idei, podzielanych wyobrażeń kulturowych. W procesach tych ogromną rolę, zwłaszcza w krajach autorytarnych, odgrywają elity polityczne ustanawiające agendę polityczną i kontrolujące agendę medialną, a także wpływające na sposoby rozumienia polityki oraz procesów społecznych. Przyjęcie tej perspektywy pozwoliło po pierwsze na wyjaśnienie mechanizmów konstruowania tożsamości narodowej i państwowej oraz skomplikowanej siatki znaczeń związanej z tymi procesami. Po drugie – pozwoliło na rekonstrukcję zabiegów legitymizacyjnych oraz kontestacyjnych. Po trzecie zaś istotną częścią obydwu wymienionych procesów są społeczne wyobrażenia na temat przeszłości. Perspektywa konstruktywistyczna dowartościowuje analizy skoncentrowane na procesach, mechanizmach oraz zawartości treściowej pamięci zbiorowej. Ponownie,

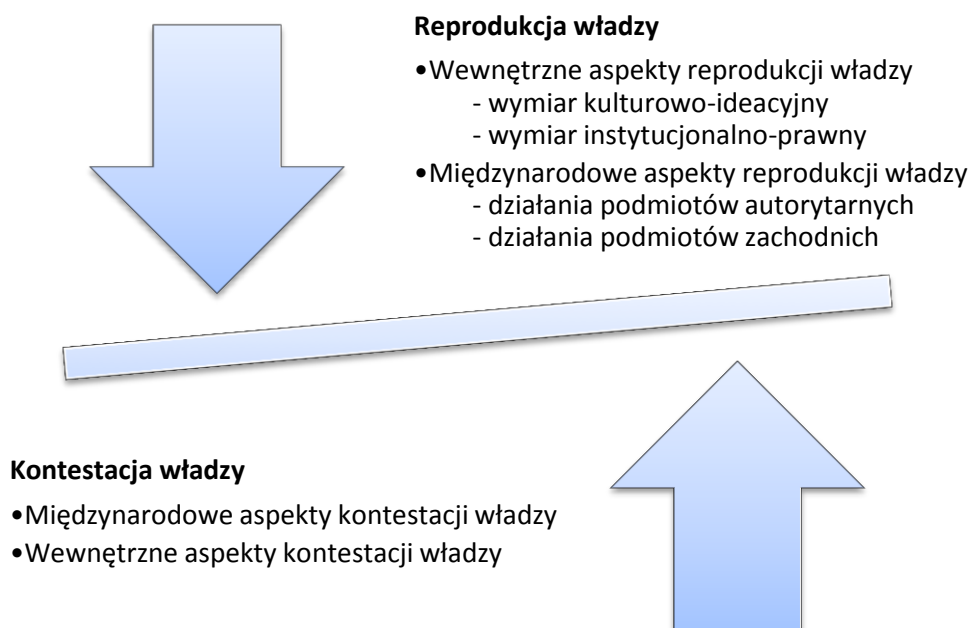
zwłaszcza w przypadku krajów autorytarnych, szczególną rolę w dystrybucji informacji na temat przeszłości oraz prawomocnych sposobów jej upamiętniania odgrywają elity polityczne.

Postkolonializm jako podejście zainteresowane dziedzictwem kolonialnym na poziomie instytucji, zachowań, a przede wszystkim wyobrażeń pozwala na identyfikację przejawów dominacji w bieżącej rzeczywistości. W tej perspektywie ukształtowane w relacji zależności kolonialnej nawyki myślowe, dominujące dyskursy, istniejące w kulturze binarne opozycje pomiędzy postępowym i zacofanym, wschodnim i zachodnim, swoim i obcym etc., a także wzory zachowań bazujące na wspomnianych ideach odgrywają istotną rolę w procesie politycznym. Perspektywa ta w odniesieniu do Azji Centralnej pozwala uchwycić siatkę zależności i jej efekty na poziomie wewnętrznym i międzynarodowym. Po drugie, wyjaśnia wiele aspektów rekrutacji oraz aktywności elit politycznych. Po trzecie, pozwala na wyeksponowanie napięcia pomiędzy oficjalnie antyimperialną retoryką a wykorzystywaniem zasad, rozwiązań instytucjonalnych oraz dyskursu sięgających jeszcze czasów radzieckich.

Materiał badawczy będący podstawą analiz stanowią akty prawne, oficjalne dokumenty, wyniki badań socjologicznych, raporty rządu oraz organizacji międzynarodowych i pozarządowych. Analizowane były wystąpienia, wywiady, komentarze, publikacje i wypowiedzi aktorów politycznych. Badane także były materiały prasowe i medialne, materiały audiowizualne, zawartość treści stron internetowych, vlogi, wywiady, przemówienia, reportaże i wystąpienia artystyczne. Niezwykle ważną rolę miały również badania terenowe i rozmowy z lokalnymi aktorami politycznymi (Rosja 2006, 2016, 2018; Kirgistan 2006, 2007, 2008, 2010, 2012, 2016, 2017, 2018; Kazachstan 2006, 2010, 2016, 2018). Wykorzystanie tych ostatnich w roli uzupełniającej (a nie w trybie systematycznej aplikacji metod antropologicznych) było pomocne w interpretacji oraz weryfikacji danych otrzymanych z innych źródeł. Było to szczególnie ważne w sytuacji, w której materiały źródłowe zawierały sprzeczne informacje. Warto zaznaczyć, że w analizowanych krajach dostęp nawet do oficjalnych dokumentów jest utrudniony. Wynika to ze specyfiki skorumpowanych, zamkniętych i represyjnych systemów politycznych. W krajach tych panuje przekonanie, że niemal każda informacja może zagrozić nie tylko interesom poszczególnych urzędników, ale i trwałości reżimu. Stąd dochodzi w nich do celowego niszczenia oficjalnych dokumentów (np. kradzieży czy podpaleń). Ważne aspekty relacji ustawodawczych regulowane są za pomocą aktów niepublikowanych oznaczonych jako „do użytku służbowego”, „nie do druku”, „nie podlegające publikacji”, a system administracyjny opiera się na zarządzaniu za pomocą poleceń, mających nadrzędną pozycję nad przepisami prawa.

Schemat 1. Reprodukcja i kontestacja władzy w państwach Azji Centralnej

Źródło: Opracowanie własne

Istotną część prezentowanych w ramach osiągnięcia rozważań zajmuje problematyka **kontestacji władzy** w państwach Azji Centralnej. W ramach tej problematyki analizowane było przede wszystkim zjawisko kolorowych rewolucji [7] [11]. W zależności od perspektywy teoretycznej i metodologicznej badacze różnie hierarchizują poszczególne czynniki odpowiadające wybuchom kolorowych rewolucji, inaczej też ustalają zależności przyczynowo-skutkowe pomiędzy nimi. Literatura wyróżniająca **aspekt otoczenia międzynarodowego** wskazuje na związek kolorowych rewolucji z polityką Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej. W tym wymiarze można wyróżnić dwa nurty. Z jednej strony akty protestu są postrzegane jako rezultat postzimnowojennej rywalizacji geopolitycznej. Nurt szczególnie popularny w Rosji rozpatruje kolorowe rewolucje jako działanie Zachodu, dążącego do włączenia postradzieckich krajów do swojej strefy wpływów (Кара-Мурза, Александров, Мурашкин, Телегин, 2006; Гапич, Лушников 2010; Энгдаль 2010; Владимиров 2004). Mankamentem tego ujęcia jest jednak uproszczona wizja stosunków politycznych, a co za tym idzie, jednokierunkowość relacji zachodzącej między eksporterem i importerem wydarzenia rewolucyjnego. Z drugiej strony badacze podkreślają naśladowczy charakter i rolę uczenia się skutecznego działania przez protestujących. Przedstawiciele tego nurtu (Bunce, Wolchik 2006, 2011; Beissinger 2007) posługują się pojęciem dyfuzji „modułowej rewolucji”. Jest ona rozumiana jako proces, w którym dochodzi do wymiany pomysłów, polityki, modeli lub repertuarów zachowań. Z kraju, gdzie okazały się one skuteczne w obaleniu dyktatora za pomocą protestów pokojowych, rozpowszechniają się one do innych państw. Badacze tego nurtu dostrzegają znaczenie wsparcia działań zjednoczonej opozycji poprzez podmioty zewnętrzne, związane z Unią Europejską czy też Stanami Zjednoczonymi. Traktują ją jednak wyłącznie jako element modułu rewolucyjnego. Kluczowe znaczenie przypisują natomiast interakcji między krajowymi warunkami strukturalnymi, skutecznością protestów i promocją demokracji.

Zdecydowana większość autorów podkreśla znaczenie **aspektów o charakterze wewnętrznym**, uznawanych za kluczowe dla rozwoju protestów. Lucan Way (2008), reprezentant tzw. strukturalnego wyjaśniania zjawisk rewolucyjnych, wskazuje, dlaczego niektórzy autorytarni liderzy byli w stanie odeprzeć zagrożenie kolorową rewolucją, a inni

nie. Według niego reżimy mają większe szanse na przetrwanie, jeśli są silne w jednym z trzech wymiarów. Pierwszym jest istnienie silnie zinstytucjonalizowanych rządów partyjnych spajanych ideologią bądź rewolucyjną tradycją. Drugim jest obecność rozbudowanego, spójnego oraz dobrze opłacanego aparatu przymusu. Trzecim zaś silna kontrola państwa nad gospodarką, która pozwala na budowanie więzi klientelistycznych przy pomocy korupcji bądź pozbawiania pracy [7] [11]. Na wzajemną zależność między typami reżimu politycznego a repertuariami kontestacji wskazuje z kolei Charles Tilly (2006). Wyżej przedstawione tezy zostały potwierdzone w badaniach empirycznych [1]. Analiza możliwości kontestacji władzy w Azji Centralnej zwraca uwagę także na rolę aktywizmu internetowego w informowaniu, mobilizowaniu opinii publicznej, skłanianiu do wyrażania opinii, gromadzeniu zasobów, prowokowaniu poparcia oraz budowaniu sieci relacji w ramach społeczeństwa obywatelskiego. Im większy poziom represyjności reżimu, tym mniej możliwości użycia tradycyjnych form kontestacji, a w skrajnych przypadkach kontestacja ogranicza się do przestrzeni online.

Przedkładane osiągnięcie obejmuje również rozważania dotyczące problematyki **reprodukcji władzy** w państwach Azji Centralnej. **Wewnętrzne aspekty reprodukcji władzy** zostały przedstawione w dwóch wymiarach: kulturowo-ideacyjnym i instytucjonalno-prawnym. Jeśli mowa o **wymiarze kulturowo-ideacyjnym**, warto zaznaczyć że po upadku Związku Radzieckiego w nowo powstałych państwach wielkie znaczenie miało zbudowanie zespołu wyobrażeń, który legitymizowałby państwo narodowe, budował solidarność społeczną, a także łączył daną strukturę państwową, sieć grup społecznych oraz terytorium w jedną całość. Po uzyskaniu niepodległości elita władzy republik Azji Centralnej sięgnęła po symboliczne zasoby etnicznej przeszłości regionu. W reinterpretacji dziejów narodu, jak wskazują prace [12] [tekst w zmienionej polskiej wersji językowej 9], ważną rolę odgrywają mitologiczne treści pozwalające budować narracje o pochodzeniu narodu, początkach państwa i o „złotym wieku” wspólnoty. Każda republika sięgała po własny zestaw symboli, za których pośrednictwem konstruowała wyobrażenia o historii regionu (Anderson 1997; Baczko 1994; Flood 2002; Hobsbawm 2008; Smith 2007, 2009). Zasadnicze znaczenie miały tu jednak nie konkretne fakty historyczne, lecz wiara w istnienie wspólnego początku. Wskazywała ona, jak zauważa Victor Schnirelmann (Шнирельман 2009), na pierwotny i rdzenny charakter przodków. Pozwalało to z kolei na uzasadnienie obecności na tych ziemiach ich potomków i niepodważalność historycznego dziedzictwa tytularnego narodu na tych obszarach. Odwołując się do tych samych wydarzeń politycznych, historycznych i kulturowych, opierały się one na innych założeniach i konstruowały odmienne wyobrażenia przeszłości. W rezultacie powstawały różne wersje historii tego samego regionu, a niekiedy nawet narodu. Jak wskazują teksty [9] [20], działania podejmowane przez władze w celu sterowania procesami budowania świadomości narodowej miały równocześnie uzasadniać autorytarne rządy. Stąd definiowana przez władzę kultura, zwyczaje i wartości narodowe miały sprzyjać zachowaniu status quo.

Wedle Johannesesa Gerschewskiego (2013) funkcjonowanie reżimów niedemokratycznych oraz utrzymywanie przez nie stabilności opiera się na kombinacji kilku mechanizmów: legitymizacji, kooptacji i represji. Nie są one jednak rozłączne, jak pokazują teksty [6] [w zmienionej wersji 5], jedna może stanowić warunek drugiej, np. legitymizacyjne argumenty władz odnosić się mogą do represji. Z jednej strony już sama groźba użycia represji jest skutecznym mechanizmem uciszania potencjalnych przeciwników podważających legitymizacyjne zabiegi władzy. Z drugiej – działania represyjne same są obiektem legitymizacji, co wtórnie wzmacnia pozycję sprawujących władzę. Legitymizacja nie jest ponadto mechanizmem ogólnym, który opiera się na hegemonicznym przekazie kierowanym od elity władzy do społeczeństwa. Postrzegać ją raczej należy jako kompleksową aktywność wielu powiązanych ze sobą aktorów. W dodatku aktywność ta uwzględnia reakcje społeczne na te decyzje władzy, które mogą prowokować protesty. Po trzecie, warunkiem legitymizacji nie jest jej adresowanie do całej populacji. Teoria dwustopniowego przepływu

informacji w nauce o komunikowaniu wskazuje na rolę liderów opinii. Podobnie rzecz się ma z mechanizmem legitymizacji. Uzyskanie prawomocności w oczach wybranych jednostek czy grup społecznych zdolnych wpływać na inne powiązane z nimi podmioty często wystarcza do stabilizacji prawomocności reżimu [5].

Kirgistan jest jedynym krajem w regionie, w którym działania legitymizacyjne władzy muszą uwzględniać doświadczenie kolorowej rewolucji. Jej symboliczny wymiar, czyli to, jak ją rozumiano i pamiętano, miał pełnić rolę jednego z podstawowych filarów uprawomocniających reżim. Przedstawione teksty analizują wypowiedzi prezydenta Kurmanbeka Bakijewa [18] i konstruowanie oficjalnej pamięci [21] [tekst w rozszerzonej angielskiej wersji językowej 8], [19] [tekst w zmienionej w rosyjskiej wersji językowej 16 oraz polskiej 17]. Chodzi jednak nie o obiektywizujący opis zaistniałych wydarzeń czy poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czym naprawdę była rewolucja tulipanowa z 2005 r. w Kirgistanie. Jest nim natomiast próba pokazania, jak zachodzące wydarzenia były konstruowane w procesie publicznej komunikacji przez beneficjentów tych wydarzeń. Badania empiryczne [8] [19] dowiodły, że obrazy przeszłości i wydarzeń marcowych to twór złożony i wielowarstwowy. Niemniej jednak w ogólnym zarysie dominowała klanocentryczna, hierarchiczna konstrukcja, zogniskowana na rządzącej rodzinie. Wskazane aspekty i mechanizmy reprezentacji przeszłości można więc także postrzegać w kontekście łączenia struktur formalnych i nieformalnych, gdzie to, co państwowe, ściśle wiązało się z tym, co prywatne.

W analizach wewnętrznych aspektów reprodukcji władzy ważne miejsce zajmuje **wymiar instytucjonalno-prawny**. W większości przypadków kryterium klasyfikacji współczesnych systemów autorytarnych był stopień wdrożenia instytucji i procedur demokratycznych. Stąd pojęcia takie, jak „demokracja delegowana” (O'Donnell 1994), „demokracja nieoliberalna” (Zakaria 1997, 2007), „elektoralny autorytaryzm” (Schedler 2002, 2006), „konkurencyjny autorytaryzm” (Levitsky, Way 2002), „demokracje imitacyjne” (Krastev 2006), które podkreślać mają ich hybrydowy charakter (Diamond 2002). Wymienione kategorie wskazują więc na dwoisty charakter owych reżimów. Z jednej strony obecne są w nich elementy demokratyczne, takie jak kadencyjność władzy, systematycznie odbywające się wybory, wielość partii politycznych, środków masowego przekazu czy organizacji społecznych. Z drugiej natomiast strony obywatele w takich reżimach są postrzegani nie jako suweren, lecz podmiot tworzący dodatkowe ryzyko czy przeszkoda w potencjalnym ustanowieniu nieusuwalności władzy. Z tego powodu elita rządząca boi się jakiegokolwiek oddolnej mobilizacji, a w skrajnych przypadkach odwołuje się do brutalnych represji [14]. Skutkuje to brakiem instytucji, które mogłyby akomodować społeczne zaangażowanie i uczestnictwo. Jak pokazują badania empiryczne [22], w Kirgistanie prawu na poziomie deklaratywnym przypisywano wielką rolę, a zasada nadrzędności konstytucji urastała do rangi stałej figury retorycznej obozu władzy. W praktyce jednak subtelności prawne nie miały większego znaczenia. Realizacja interesów zależała nie od mocy ustaw, lecz od związków politycznych i umiejętności wywierania nacisku zarówno na partnerów, jak i przeciwników. Podstawę tego specyficznego systemu prawnego tworzyły osobiste powiązania, wzajemne stosunki typu patron–klient, nieformalne reguły i instytucje.

Dzięki swoim wizytom w terenie oraz badaniom materiałów empirycznych dostrzegłam ograniczenia stanowisk teoretycznych wyrażanych w literaturze na temat demokracji. Wbrew przewidywaniom licznych autorów upadek Związku Radzieckiego nie przyniósł spodziewanej transformacji w kierunku demokracji. Systemy autorytarne w państwach Azji Centralnej trwają nadal.

W celu lepszego zrozumienia specyfiki lokalnych systemów politycznych oraz wzbogacenia debaty naukowej uwzględniłam aspekt oddziaływania dziedzictwa kolonialnego. Według Davida Lewisa (2011) ukształtowane w czasach radzieckich cechy struktur społecznych, wartości i wzorce zachowań wzmacniają podwaliny współczesnych systemów autorytarnych państw Azji Centralnej. Wyniki przeprowadzonych badań pokazują, że

imitacyjny charakter organizacji społeczno-politycznych, koncepcja aktywu politycznego czy kompradorska tożsamość części elit rządzących, będące dziedzictwem nie tylko Związku Radzieckiego, ale także sięgające swoimi korzeniami praktyk Imperium Rosyjskiego, we współczesnej rzeczywistości geopolitycznej nabierają nowego wymiaru. Postrzegane jako użyteczny mechanizm pozwalający na realizację polityki rządu, wspomagają one utrzymywanie dotychczasowych struktur zależności [4].

Aspekt peryferyjności i postkolonialności podnoszą także badania mechanizmów przygotowywania oraz zatwierdzenia narodowych strategii rozwojowych Kirgistanu [10]. Wyniki badań empirycznych pokazują, że w trakcie ponad 20 lat niepodległości Kirgistan nie wypracował procedur prawnych określających tryb przygotowywania krajowych dokumentów strategicznych. Najważniejszą rolę w określeniu kierunku rozwoju Kirgistanu odgrywała natomiast międzynarodowa społeczność donorów, w szczególności organizacje międzynarodowe, takie jak Bank Światowy, agencje ONZ, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Azjatycki Bank Rozwoju i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (Wilkinson 2014). Priorytetem były interesy geopolityczne i strategiczne oraz przetrwanie lokalnej elity. W efekcie lokalne instytucje nie uczestniczyły w procesie opracowania projektów strategii, a przyjęte strategie nie uwzględniały rzeczywistych aspiracji i potrzeb lokalnych społeczności. Scentralizowany proces przygotowywania strategii charakteryzował się wysoką częstotliwością strukturalnych i personalnych zmian narodowych rad, a także przyjmowanych strategii rozwojowych.

Międzynarodowe aspekty reprodukcji władzy w państwach Azji Centralnej zostały przedstawione w dwóch wymiarach: jako element oddziaływania krajów autorytarnych i krajów zachodnich. Jeśli mowa o **działaniach podmiotów autorytarnych**, analizy dotyczą Rosji, Chin [2] oraz w mniejszym stopniu Kazachstanu [5]. Zastosowanie do rzeczywistości centralnoazjatyckiej ram teoretycznych zaproponowanych przez Vitalia Silitskiego (2006) pozwoliło na analizę działań prewencyjnych na płaszczyźnie taktyki, instytucji oraz kultury, mających uniemożliwić potencjalny wybuch kolejnej kolorowej rewolucji. Artykuł [2] analizuje członkostwo państw Azji Centralnej w regionalnych organizacjach międzynarodowych, w których dominują Rosja i Chiny. Funkcjonujący w ich ramach, socjalizowani jeszcze w czasach radzieckich, autorytarni przywódcy uzyskali możliwość obniżenia kosztów utrzymywania własnych reżimów politycznych. Po pierwsze, wymyślone i przetestowane w jednym kraju strategie, rozwiązania instytucjonalno-prawne czy konstrukty mitologiczne są wykorzystywane przez innych członków. Po drugie, funkcjonowanie w ramach struktur integracyjnych zapewnia międzynarodową infrastrukturę, która daje reżimom zewnętrzną legitymizację i służy osłabieniu społeczeństwa obywatelskiego oraz eliminowaniu wszelkich form politycznej konkurencji.

W badaniach nad reprodukcją rządów autorytarnych analizowane są również **działania zachodnich podmiotów**. Dotychczas w teoriach legitymizacji aspekt międzynarodowy bywał zaniedbywany, co z całą mocą ujawniły procesy globalizacyjne. Badacze koncentrowali się głównie na państwie narodowym oraz wewnętrznych mechanizmach budowania prawomocności. Jednak powyższe tradycyjne założenie w ograniczonym stopniu wyraża specyfikę państw peryferyjnych i postkolonialnych (Holbig 2011; Hoffmann 2011). Jak pokazuje analiza materiałów empirycznych [15] [fragmenty tekstu w rosyjskiej wersji językowej 13], powodowani rozmaitymi interesami zachodni aktorzy prywatni i państwowi współuczestniczą w kształtowaniu pojęcia władzy, a co za tym idzie, w legitymizacji miejscowych autorytarnych reżimów. Oddziaływanie zachodnich aktorów na lokalną politykę miało ogromne znaczenie. Miejscowa ludność odbierała ich jako przedstawicieli świata demokratycznego, swoistego modelu normatywnego, gdzie panuje praworządność oraz szanowane są prawa człowieka. Warto zaznaczyć, że powyższa problematyka nie jest jeszcze wystarczająco zbadana przez naukowców. Wynika to w pewnym stopniu z jej kontrowersyjnego charakteru. Kontrowersyjność wiąże się z napięciem

między promocją demokracji a naruszającymi jej podstawy normatywne działaniami, które polegały na współuczestnictwie w uzasadnianiu autorytarnego reżimu.

Bibliografia

- Anderson B. (1997), *Wspólnoty wyobrażone*, tłum. S. Amsterdamski, Warszawa – Kraków.
- Baczko B. (1994), *Wyobrażenia społeczne. Szkice o nadziei i pamięci zbiorowej*, tłum. M. Kowalska, Warszawa.
- Beissinger M.M. (2007), *Structure and example in modular political phenomena: the diffusion of Bulldozer/Rose/Orange/Tulip Revolutions*, „Perspectives on Politics”, t. 5, nr 2.
- Bodio T. (red.) (2001), *Uzbekistan: historia – społeczeństwo – polityka*, Warszawa.
- Bodio T. (red.) (2002), *Tadżykistan: historia – społeczeństwo – polityka*, Warszawa.
- Bodio T. (red.) (2004), *Kirgistan: historia – społeczeństwo – polityka*, Warszawa.
- Bodio T. (red.) (2005), *Turkmenistan: historia, społeczeństwo, polityka*, Warszawa.
- Bodio T., Jakubowski W., Załęski P. (red.) (2007), *Azja Centralna: Problemy historii i współczesności*, „Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne”, nr 2–4 (11–13).
- Bodio T., Mołdawa T. (2007), *Konstytucje państw Azji Centralnej: tradycje i współczesność*, Warszawa.
- Bodio T., Wierzbicki A., Załęski P. (red.) (2008), *Problemy transformacji, integracji i bezpieczeństwa państw Azji Centralnej*, „Studia Politologiczne”, t. 12.
- Bodio T., Wojtaszczyk K. (red.) (2000), *Kazachstan: historia – społeczeństwo – polityka*, Warszawa.
- Bodio T., Załęski P. (2008), *Elity władzy w Azji Centralnej: tradycja – modernizacja – etnopolityka*, Warszawa.
- Bojarczyk B., Ziętek A. (red.) (2008), *Region Azji Centralnej jako obszar wpływów międzynarodowych*, Lublin.
- Bunce V., Wolchik S. (2006), *Favorable Conditions and Electoral Revolutions*, „Journal of Democracy”, t. 17, nr 4.
- Bunce V., Wolchik S. (2011), *Defeating Authoritarian Leaders in Post-Communist Countries*, Cambridge.
- Cieślowska A., Makowska A. (2012), *Gdzie jest ta woda? Dostęp do wody w kontekście problematyki rozwojowej regionu Azji Centralnej*, Warszawa.
- Diamond L. (2002), *Thinking about Hybrid Regimes*, „Journal of Democracy”, t. 13, nr 2.
- Dżusupbekov A., Jakubowski W., Załęski P. (red.) (2011), *Kirgistan: problemy kulturowe i społeczno-polityczne*, Białystok – Warszawa.
- Falkowski M., Lang J. (2014), *Zakładnicy Moskwy, klienci Pekinu: bezpieczeństwo w Azji Centralnej w dobie malejącej roli Zachodu*, Prace OSW nr 55, Warszawa.
- Fiedler R., Wallas T. (red.) (2018), *Relacje Unii Europejskiej z Azją Centralną*, Poznań.
- Fiedler R., Wallas T., (red.) (2016), *Unia Europejska wobec Azji Centralnej: uwarunkowania regionalne i międzynarodowe*, Poznań.
- Flood C. (2002), *Political Myth: A Theoretical Introduction*, New York.
- Frantz E. (2016), *Autocracy*, [w:] *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-e-9780190228637-e-3?print=pdf>, 21.02.2019.
- Gacek Ł. (2013), *Azja Centralna w polityce energetycznej Chin*, Kraków.

- Galiev A., Wierzbicki A., Załęski P. (red.) (2014), *Tożsamość i pamięć historyczna w Azji Centralnej*, Warszawa.
- Gerschewski J. (2013), *The three pillars of stability: legitimation, repression, and co-optation in autocratic regimes*, „Democratization”, t. 20, nr 1.
- Gil A. (2012), *Chiny i Rosja wobec Azji Centralnej – uwarunkowania, stan obecny i perspektywy*, Lublin.
- Gil A. (2014), *Cztery odsłony imperium: Rosja – Syberia Zachodnia – Azja Centralna – Mołdawia*, Lublin.
- Girzyński Z., Marszałek-Kawa J. (red.) (2017), *Pogranicze cywilizacji: współczesne wyzwania Azji Centralnej i Kaukazu*, Toruń.
- Głębocki H. (2006), *Kresy imperium: szkice i materiały do dziejów polityki Rosji wobec jej peryferii (XVIII–XXI wiek)*, Kraków.
- Gortat R. (2009), *Kirgistan: natura zmiany systemowej (1990–1996)*, Warszawa.
- Gortat R. (2014), *Kirgistan: złoto i polityka*, „Społeczeństwo i Polityka”, nr 3 (40).
- Grochmalski P. (2006), *Kazachstan. Studium politologiczne*, Toruń.
- Grochmalski P. (red.) (2010), *Kłęska demokracji?: obszar byłego ZSRR*, Toruń.
- Hobsbawm E. (2008), *Wprowadzenie. Wynajdywanie tradycji*, [w:] E. Hobsbawm, T. Ranger (red.), *Tradycja wynaleziona*, tłum. M. Godyń, F. Godyń, Kraków.
- Hoffmann B. (2011), *The International Dimensions of Authoritarian Legitimation: The Impact of Regime Evolution*, „GIGA Working Paper”, nr 182.
- Holbig H. (2011), *International Dimensions of Regime Legitimacy: Reflections on Western Theories and the Chinese Experience*, „Journal of Chinese Political Science”, nr 2/3.
- Jakimowicz R. (2015), *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec regionu Azji i Pacyfiku, Azji Centralnej i Arktyki*, Kraków.
- Jarosiewicz A., Strachota K. (2013), *Chiny a Azja Centralna: dorobek dwudziestolecia*, Prace OSW nr 45, Warszawa.
- Jasiewicz Z. (2004), *Rodzina, społeczność lokalna i grupa etniczna w Polsce i Azji Środkowej: studia i szkice etnologiczne zebrane i wydane z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin Autora*, Poznań.
- Kawa S. (2014), *Status i struktura Kościoła katolickiego w Uzbekistanie*, Lublin.
- Kochanek E. (2016), *Geopolityka energetyczna współczesnych państw*, Szczecin.
- Kośko M., Rozwadowski A., Dowson T. (red.) (1999), *Sztuka naskalna i szamanizm Azji Środkowej*, Warszawa.
- Kośko M., Rozwadowski A., Stanisławski B., Jasiewicz K., Bero M. (2005), *Azja Środkowa: od sztuki naskalnej do kultury współczesnej*, Poznań.
- Kozłowski K. (2011), *Państwo Środka a Nowy Jedwabny Szlak: poradziecka Azja Centralna i Xinjiang w polityce ChRL*, Toruń.
- Krastev I. (2006), „Dublerzy” demokracji, tłum. S. Kowalski, „Gazeta Wyborcza” 29.06.2006, nr 150.
- Kuryłowicz M. (2014), *Polityka zagraniczna Uzbekistanu wobec Rosji*, Kraków.
- Lang J. (2013), *Zbrojni radykałowie islamscy z Azji Centralnej*, Raport OSW, Warszawa.
- Levitsky S., Way L. (2002), *The Rise of Competitive Authoritarianism*, „Journal of Democracy”, t. 13, nr 2.

- Lewis D. (2011), *Sovereignty after Empire: The Colonial Roots of Central Asian Authoritarianism*, [w:] S. Cummings, R. Hinnebusch (red.), *Sovereignty After Empire: Comparing the Middle East and Central Asia*, Edinburgh University Press.
- Łukawski Z., Serczyk W. (1996), *Dzieje Azji Środkowej*, Kraków.
- Machaj M. (2013), *Państwa Azji Środkowej w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa.
- Musioł M. (2015), *Kompleks bezpieczeństwa w regionie Azji Środkowej po 1991 roku*, Warszawa.
- O'Donnell G. (1994), *Delegative Democracy*, „Journal of Democracy”, t. 5, nr 1.
- Przybylska-Maszner B. (2016), *Uwarunkowania kształtowania priorytetów polityki zagranicznej Unii Europejskiej wobec państw Azji Centralnej po roku 2012*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 10.
- Redo S. (2007), *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji Centralnej*, Warszawa.
- Rozwadowski A. (2004), *Symbols through Time: Interpreting the Rock Art of Central Asia*, Poznań.
- Schedler A. (2002), *The Menu of Manipulation*, „Journal of Democracy”, t. 13, nr 2.
- Schedler A. (2006), *The Logic of Electoral Authoritarianism*, [w:] A. Schedler (red.), *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*, Boulder – London.
- Silitski V. (2006), *Contagion deterred: preemptive authoritarianism in the former Soviet Union (the case of Belarus)*, Stanford (CDDRL Working Papers, 66).
- Smith A. (2007), *Nacjonalizm. Teoria, ideologia, historia*, tłum. E. Chomicka, Warszawa.
- Smith A. (2009), *Kulturowe podstawy narodów*, tłum. W. Usakiewicz, Kraków.
- Stępniewski T. (2011), *Geopolityka regionu Morza Czarnego w pozimnowojennym świecie*, Lublin.
- Stępniewski T. (red.) (2012), *Nowa wielka gra w regionie Azji Centralnej*, Lublin – Warszawa.
- Strachota K., Falkowski M. (2010), *Dżihad i Nowa Wielka Gra: paradoksy zagrożenia wojującym islamem w Azji Centralnej*, Punkt Widzenia OSW, Warszawa.
- Śliwa Z. (2012), *Kierunki rozwoju Szanghajskiej Organizacji Współpracy*, Warszawa.
- Śliwa Z. (2014), *Kształtowanie bezpieczeństwa militarnego Azji Centralnej*, Dęblin.
- Tilly Ch. (2006), *Regimes and repertoires*, The University of Chicago Press.
- Van De Donk W.B., Loader B.D., Nixon P.G., Rucht D. (2004), *Introduction: social movements and ICTs*, [w:] W. van de Donk, B. Loader, P. Nixon, D. Rucht (red.), *Cyberprotest: New Media, Citizens, and Social Movements*, New York.
- Way L. (2008), *The Real Causes of the Color Revolutions*, „Journal of Democracy”, t. 19, nr 3.
- Wierzbicki A. (2008), *Etnopolityka w Azji Centralnej. Między wspólnotą etniczną a obywatelską*, Warszawa.
- Wierzbicki A. (2014), *Etniczność i narody w Europie i Azji Centralnej. Perspektywa teoretyczna i egzemplifikacyjna*, Warszawa.
- Wierzbicki A., Załęski P. (2008), *Trybalizm a władza w Azji Centralnej*, Pułtusk.
- Wilkinson C. (2014), *Development in Kyrgyzstan: Failed State or Failed State-building?*, [w:] A. Ware (red.), *Development in Difficult Sociopolitical Contexts. Fragile, Failed, Pariah*, New York.

- Wyciszkievicz E. (red.) (2008), *Geopolityka rurociągów: współzależność energetyczna a stosunki międzypaństwowe na obszarze postsowieckim*, Warszawa.
- Zakaria F. (1997), *The Rise of Illiberal Democracy*, „Foreign Affairs”, nr 6.
- Zakaria F. (2007), *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad*, New York – London.
- Załęski P. (2006), *Elity władzy politycznej Kazachstanu*, Warszawa.
- Załęski P. (2011), *Kultura polityczna więzi w Azji Centralnej (przypadek Kirgistanu na tle państw regionu)*, Warszawa.
- Zamaraeva A. (2005), *Interesy Chin w Azji Centralnej*, „Azja-Pacyfik”, t. 8.
- Zamarajewa A. (2007), *Kazachstan – Uzbekistan. Rywalizacja o przywództwo w Azji Centralnej*, Pułtusk.
- Zapaśnik S. (2014), *„Walczący islam” w Azji Centralnej. Problem społecznej genezy zjawiska*, Toruń.
- Владимиров А. (2004), *Революция на экспорт*, „Итоги” 07.12.2004, nr 49/443.
- Гапич А.Э., Лушников Д.А. (2010), *Технологии цветных революций*, Москва.
- Кара-Мурза С.Г., Александров А.А., Мурашкин М.А., Телегин С.А. (2006), *Революции на экспорт*, Москва.
- Шнирельман В.А. (2009), *Арийцы или тюрки? Борьба за предков в Центральной Азии*, „Политическая концептология”, nr 4.
- Энгдаль Ф.У. (2010), *Полный спектр доминирования: Тоталитарная демократия в Новом мировом порядке*, Санкт-Петербург.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (nie wchodzących w skład osiągnięcia wymienionego w pkt 4).

5.1. Zainteresowania naukowe i osiągnięcia w ich zakresie

Po otrzymaniu stopnia doktora w latach 2007–2018 opublikowałam łącznie 42 publikacje, spośród których 20 (pełna lista w Załączniku 3a) nie weszło w skład osiągnięcia naukowego zatytułowanego „Reprodukcja i kontestacja władzy w państwach Azji Centralnej”, w tym:

- 1 współredakcja monografii wieloautorskiej,
- 5 rozdziałów podręcznika akademickiego (w języku rosyjskim),
- 8 rozdziałów w pracach zbiorowych,
- 4 artykuły w czasopismach naukowych (3 w języku polskim, 1 w języku rosyjskim, w tym 3 z listy B MNiSW oraz ERIH Plus)
- 1 ekspertyza,
- 1 artykuł recenzyjny (lista B MNiSW).

Pragnę jednocześnie zaznaczyć, że powyższe teksty były publikowane w różnych polskich (Poznań, Bydgoszcz, Toruń, Warszawa) i zagranicznych (Czeboksary, Moskwa) ośrodkach i wydawnictwach naukowych.

Moje zainteresowania badawcze ogniskują się wokół zagadnień funkcjonowania współczesnych systemów autorytarnych na obszarze postradzieckim. Można wskazać związek tematyczny głównego osiągnięcia badawczego z pozostałymi tekstami, które stanowią kontynuację poruszanych w nim wątków. Można je podzielić na trzy główne obszary badawcze.

Pierwszym z obszarów są **badania nad zjawiskiem kolorowych rewolucji**.

1. Нарцисс Шукуралиева (2018), *Демократическая самоорганизация. Мобилизация во время «цветных революций»*, „Studia Politologiczne”, t. 48, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, s. 96–108.
2. Nartsiss Shukuralieva, Artur Lipiński (2015), *Kolorowe rewolucje jako innowacyjny mechanizm mobilizacji społecznej i zmiany władzy na obszarze postradzieckim*, [w:] A. Kaszkur, A. Laska (red.), *Wyzwania innowacyjności w sferze publicznej*, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz, s. 77–92.

Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na przygotowaniu następujących rozdziałów artykułu: Kolorowe rewolucje – kwestie definicyjne; część rozdziału: Kolorowe rewolucje jako innowacyjny mechanizm mobilizacji społecznej. Swój wkład oceniam na 50%.

3. Nartsiss Shukuralieva (2010), *Tulipanowa rewolucja w Kirgistanie. Aspekty organizacyjne i instytucjonalne*, Zeszyt Naukowy „Problemy Humanistyki”, nr 17, Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, Poznań, s. 29–51.

Wyniki badań nad zjawiskiem kolorowych rewolucji były przedstawiane na krajowych (Ślubice, 2–3.02.2006; Toruń, 29.11–1.12.2006) i zagranicznych (Moskwa, 25–26.11.2015) konferencjach naukowych. Publikacje i wystąpienia konferencyjne dotyczące pokojowej kontestacji władzy na obszarze postradzieckim spotkały się z pozytywnym odbiorem, w efekcie czego zostałam zaproszona do uczestnictwa w międzynarodowym polsko-rosyjskim zespole przygotowującym podręcznik akademicki. Publikacja miała być skierowana do rosyjskojęzycznych politologów, wykładowców akademickich, doktorantów oraz studentów nauk humanistycznych. W oparciu o dotychczas opublikowane prace przygotowałam 5 rozdziałów, które zostały dodatkowo uzupełnione o słownik podstawowych pojęć, listę pytań, zadania testowe oraz zalecaną literaturę. Podręcznik *Современные угрозы государству и обществу* ukazał się nakładem Rosyjskiego Uniwersytetu Przyjaźni Narodów w Moskwie w 2018 r.

Drugim z obszarów są **badania nad różnymi aspektami oraz uwarunkowaniami ustroju politycznego**:

1. Nartsiss Shukuralieva (2018), *Azja Centralna: uwarunkowania integracji regionalnej*, [w:] T. Wallas, R. Fiedler (red.), *Relacje Unii Europejskiej z Azją Centralną. Uwarunkowania, wyzwania, efekty*, FNCE, Poznań, s. 207–223.
2. Nartsiss Shukuralieva (2018), *Azja Centralna: uwarunkowania bezpieczeństwa regionalnego*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 2, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, Poznań, s. 99–114.
3. Nartsiss Shukuralieva (2009), *System polityczny a rozwój społeczno-gospodarczy w Azji Centralnej. Przypadek Kirgistanu*, [w:] *Globalny rozwój w kontekście społeczno-gospodarczych wyzwań Azji Środkowej i Kaukazu Południowego*, Instytut Wschodni UAM w Poznaniu, Poznań, s. 1–11.

4. Nartsiss Shukuralieva (2008), *Pozycja prezydenta Askara Akajewa a ewolucja systemu konstytucyjnego Kirgistanu*, [w:] J. Sobczak, B. Hordecki (red.), *Polityka i media*, Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, Poznań, s. 215–226.

Trzecim z obszarów są **badania nad symbolicznymi aspektami funkcjonowania systemów politycznych**:

1. Nartsiss Shukuralieva (2018), *Sekurytyzacja islamu w Azji Centralnej*, „Studia Orientalne”, nr 2, Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 33–54.
2. Nartsiss Shukuralieva, Artur Lipiński (2016), *Wybrane mechanizmy legitymizacji władzy w krajach Azji Centralnej*, [w:] J.W. Adamowski, T. Wallas, K. Kakareko (red.), *Między Klio a Themis. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Sobczakowi*, Wydawnictwo Naukowe „Silva Rerum”, Warszawa – Poznań, s. 809–821.

Mój udział w powstaniu powyższej pracy polegał na sformułowaniu problemu badawczego, dostarczeniu danych empirycznych, uczestnictwie w realizacji analizy oraz interpretacji wyników, przygotowaniu tekstu oraz jego złożeniu do recenzji. Swój wkład oceniam na 50%.

3. Nartsiss Shukuralieva (2010), *Kultura i tradycje jako legitymizacyjne zasoby władzy w Azji Centralnej*, [w:] H. Czakowska, M. Micińska (red.), *Wielokulturowość w zglobalizowanym świecie. Wybrane aspekty wyznaniowe, prawne i instytucjonalne*, KPSW, Bydgoszcz, s. 77–94.
4. Nartsiss Shukuralieva (2012), *Kryzys promocji demokracji. Zachodni aktorzy wobec władzy w Azji Centralnej*, [w:] N. Shukuralieva, Ł. Jureńczyk, W. Trempała (red.), *Kryzys w stosunkach międzynarodowych. Typy, wymiary, skutki, metody przeciwdziałania*, KPSW, Bydgoszcz, s. 197–216.
5. Nartsiss Shukuralieva (2012), *Rywalizacja symboliczna a ograniczony pluralizm w Kirgistanie w latach 2005–2010*, [w:] I. Massaka (red.), *Symbol w polityce*, Dom Wydawniczy Duet, Toruń, s. 254–273.
6. Nartsiss Shukuralieva (2008), *Zachodnioeuropejskie i unijne środki przekazu a opinia publiczna Kirgistanu*, [w:] K. Hajder (red.), *Współczesne wyzwania Unii Europejskiej w świetle polityki wschodniej*, Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu, Poznań, s. 185–190.

Po otrzymaniu tytułu doktora w 2006 r. **wygłosiłam referaty na 38 konferencjach, okrągłych stołach i seminariach naukowych**. 28 z nich miało charakter międzynarodowy, a 11 odbyło się w ośrodkach zagranicznych (Rosja, Kazachstan, Kirgistan, Turcja, Bułgaria, Szwecja). Regułą uczestnictwa w konferencjach w Polsce było dążenie do pluralizmu, starałam się więc prezentować wyniki swoich badań w wielu ośrodkach o zróżnicowanej wielkości. Warto również zaznaczyć, iż w większości przypadków udział w konferencji wiązał się z procedurą aplikacji, w efekcie której selekcjonowane były jedynie niektóre spośród zgłoszonych referatów. Chciałabym podkreślić, że w przypadku 11 omawianych wydarzeń naukowych, z których większość ma charakter zagraniczny, otrzymałam imienne zaproszenie od organizatorów (w 3 przypadkach byłam keynote speakerem), a koszty uczestnictwa w nich były częściowo bądź całkowicie pokryte przez organizatorów.

Szczególnym wyróżnieniem było dla mnie zaproszenie do uczestnictwa w konferencjach oraz seminariach naukowych organizowanych przez ośrodki, które zajmują się badaniami nad obszarem postkomunistycznym. W 2013 r. dzięki zaproszeniu the Centre for European Studies at Lund University oraz finansowemu wsparciu The Swedish Society for the Study of Russia, Central and Eastern Europe and Central Asia Sällskapet wzięłam udział

w konferencji naukowej „Beyond Transition? New Directions in Eastern and Central European Studies”. Miałam tam okazję zaprezentować wyniki swoich badań nad upamiętnianiem wydarzeń tulipanowej rewolucji w Kirgistanie. Pełna lista konferencji znajduje się w Załączniku 3a.

Jednym z wymiarów mojej aktywności naukowej jest działalność recenzencka. **Recenzowałam artykuły w czasopismach naukowych** z listy B MNiSW: „Świat Idei i Polityki” (wydawany przez Instytut Nauk Politycznych UKW), „Nowa Polityka Wschodnia” (wydawany przez Centrum Badań Wschodnich i Wydawnictwo Adam Marszałek w Toruniu), „Polish Political Science Yearbook” (wydawany przez Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych oraz Wydawnictwo Adam Marszałek w Toruniu). Opublikowałam także artykuł recenzyjny rosyjskiego wydania książki M. Ларюэль, С. Пейруз, *“Русский вопрос” в независимом Казахстане: История, политика, идентичность*, лит. обработка, науч. ред. и предисл. Натальи Космарской, пер. с франц. Татьяны Григорьевой, Москва 2007 (Marlène Laruelle, Sébastien Peyrouse (2004), *Les Russes du Kazakhstan. Identités nationales et nouveaux États dans l'espace post-soviétique*, Paris), który ukazał się pod tytułem „Kwestia rosyjska w Kazachstanie” w czasopiśmie Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk „Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa” 2008, zeszyt 33, s. 179–283.

Ponadto **zasiadałam bądź nadal zasiadam w radzie redakcyjnej** dwóch zagranicznych czasopism naukowych: „Проблемы постсоветского пространства” wydawanego przez Centrum Studiów Regionalnych w Moskwie (od 2015 r.) oraz „Человеческий капитал” wydawanego przez Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny w Moskwie (w 2014 r.). Jestem również członkiem redakcji oraz redaktorem językowym polskiego czasopisma z listy B MNiSW: „Świat Idei i Polityki” (od 2015 r.). Ponadto jestem redaktorem językowym polskiego czasopisma z listy B MNiSW: „Studia z zakresu Nauk Prawnoustrojowych. Miscellanea” (od 2013 r.).

Jestem **członkiem stowarzyszeń naukowych**: Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych oraz Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych.

Podczas swojej pracy naukowej odbyłam **9 wizyt i staży na uczelniach i w instytucjach naukowych** (m.in. University of Highlands and Islands Perth College, Wielka Brytania; Karabuk University, Turcja; New Bulgarian University, Bułgaria; Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Rosja; Państwowy Uniwersytet Zachodniego Kazachstanu im. Makhambeta Utemisova, Kazachstan; Międzynarodowy Uniwersytet Kirgistanu, Kirgistan; Narodowy Uniwersytet Kirgiski im. Żusupa Balasagyna, Kirgistan). Istota tych wizyt związana była w większości przypadków z realizacją zadań dydaktycznych, wymianą doświadczeń badawczych oraz przygotowywaniem gruntu pod przyszłą współpracę naukową. Najważniejszą z nich był naukowo-badawczy staż w prestiżowym American University of Central Asia, ważnej uczelni w regionie. W trakcie stażu naukowego trwającego od kwietnia do lipca 2016 r. zapoznałam się z najnowszymi materiałami źródłowymi, w tym publikacjami lokalnych polityków. Przeprowadziłam także badania terenowe. Obejmowały one rozmowy niestrukturyzowane oraz wywiady z aktorami życia politycznego państw Azji Centralnej. W ich efekcie powstały prace przedstawione w osiągnięciu i dorobku naukowym. Szczegółowy wykaz wizyt i staży znajduje się w Załączniku 3a.

Równolegle podnosiłam swoje kwalifikacje, biorąc udział w **szkoleniach i kursach** z zakresu języka angielskiego w działalności akademickiej odbywających się w Polsce i w Wielkiej Brytanii. Pracowałam również nad doskonaleniem znajomości języków regionu Azji Centralnej. Jeżeli w dysertacji doktorskiej opierałam się głównie na materiałach w języku angielskim, rosyjskim i kirgiskim, to pogłębienie znajomości kazachskiego, uzbeckiego i turkmeńskiego było niezmiernie pomocne w przygotowaniu przedstawionego osiągnięcia i dorobku naukowego. Ponadto uczestniczyłam w szkoleniach prowadzonych w ramach projektu „Innowacyjny dydaktyk UKW”, co pozwoliło mi na podniesienie kompetencji dydaktycznych. W celu pogłębienia swoich zainteresowań nad kulturowo-performatywnymi instrumentami reprodukcji i kontestacji władzy odbyłam warsztaty krytyki teatralnej

prowadzonej przez dra Pawła Sztarbowskiego (obecnie zastępca dyrektora Teatru Powszechnego im. Zygmunta Hübnera w Warszawie).

Wielokrotnie brałam również udział w otwartych **wykładach i dyskusjach naukowych** odbywających się za granicą. Do najważniejszych z nich zaliczyłabym prowadzone przez School of Theory and Activism Bishkek funkcjonującą pod kierownictwem Georgya Mamedova oraz Oksany Shatalovej. W ramach projektu „Pojęcie radzieckości w Azji Centralnej” podnosili oni m.in. kwestie polityki modernizacji i kolonizacji, polityki kulturowej ZSRR w Azji Centralnej, konstruowania pamięci o polityce kolonialnej i jej kontestacji w Azji Centralnej. Wielokrotnie uczestniczyłam również w seminariach naukowych Klubu Antropologicznego American University of Central Asia prowadzonych przez dra Emila Nasritdinova oraz Central Asian Studies Institute, którym kieruje dr Svetlana Jacquesson. Wyżej wymienione ośrodki obecnie są jednymi z prężnych platform naukowych w regionie, gdzie spotykają się badacze z różnych instytucji europejskich (np. Free University Berlin, Uppsala University, Aarhus University, Central European University), amerykańskich (np. Princeton University, Columbia University, University of Michigan), australijskich (np. The University of Sydney) czy azjatyckich i prezentują wyniki swoich aktualnych badań nad kwestiami społeczno-politycznymi Azji Centralnej.

5.2. Kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach

W opisywanym okresie uczestniczyłam w **7 projektach badawczych** (w tym 3 międzynarodowych). Były one finansowane w trybie konkursowym ze środków zagranicznych (np. OBWE, Fundacja im. Friedricha Eberta, Fundacja SEFACIL, USAID), ze środków krajowych (MSZ) i macierzystej jednostki (WH UKW w Bydgoszczy, KPSW w Bydgoszczy). Uczestnictwo we wspomnianych projektach umożliwiło mi realizację przedkładanego osiągnięcia i dorobku naukowego.

Ważnym doświadczeniem było uczestnictwo w realizacji projektu „*Monitoring and evaluation of Jogorku Kenesh*” finansowanym z grantu Fundacji im. Friedricha Eberta oraz OBWE, który trwał od kwietnia 2015 r. do końca 2016 r. Projekt był realizowany w placówce Tian Shan Policy Center, która nie tylko prowadzi działalność naukowo-analityczną, ale również zajmuje się wdrażaniem polityki publicznej w krajach i społecznościach Azji Centralnej. Moim zadaniem jako wykonawcy projektu było przeprowadzenie analizy mechanizmów społecznej kontroli nad działalnością władzy ustawodawczej. Następnie brałam udział w opracowaniu siatki analitycznej, metodologii i ram, które służyłyby monitorowaniu prac kirgiskiego parlamentu Żogorku Kenesz. Głównym celem projektu było stworzenie zaplecza analitycznego mającego stanowić wsparcie parlamentu w skutecznej realizacji jego ustawodawczych, przedstawicielskich i kontrolnych funkcji. Miało to być realizowane za pośrednictwem zwiększenia dostępu obywateli do informacji o pracy Żogorku Kenesz, podnoszeniu zdolności obywateli do uczestnictwa w procesie tworzenia prawa, a także wzmacnianiu odpowiedzialności i rozliczalności parlamentu.

Drugim przedsięwzięciem, które zasługuje na uwagę, jest rozpoczęty w 2018 r. projekt „*Integration processes and state interests in Eurasia*” finansowany przez Agencję Stanów Zjednoczonych ds. Rozwoju Międzynarodowego. Ma on na celu stworzenie platformy dla badaczy z różnych ośrodków naukowych (np. George Washington University, USA; Carleton University, Kanada; Higher School of Economic, Rosja; Sciences Po Paris, Francja, University of Minho, Portugalia, KAZGUU University, Kazachstan; American University of Central Asia, Kirgistan) zajmujących się analizą współpracy międzynarodowej w regionie euroazjatyckim. Dotyczy to przede wszystkim funkcjonowania Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, inicjowanego przez Chiny projektu „Jeden Pas i Jedna Droga” (One Belt One Road – OBOR) oraz roli i miejsca państw Azji Centralnej w tych instytucjach. Moim zadaniem była analiza nieformalnych funkcji pseudointegracji państw Azji Centralnej w

ramach regionalnych organizacji międzynarodowych. W pracy wykorzystuję nowe ujęcie koncepcji zależności między centrum a peryferiami. W jej ramach kraje rozwinięte przemysłowo są uważane za centrum. Natomiast kraje rozwijające się postrzegane są jako peryferie przemysłowego wzrostu gospodarczego. Powyższe ujęcie umożliwia również uwypuklenie roli elity państw Azji Centralnej. Ujawnia bowiem m.in. wielowymiarowe uwikłania i zależności elit peryferyjnych od metropolii, sprzeczności w odgrywanych przez nie rolach oraz niespójności wielu działań i deklaracji. Wyniki badań mają się ukazać w pracy zbiorowej pod redakcją dr Jildiz Nicharapovej oraz dra Sebastiena Peyrouse'a w wydawnictwie George Washington University w 2020 r.

Oprócz wyżej przedstawionych uczestniczyłam lub uczestniczę również w następujących projektach naukowych:

- 2018, *Cross-border exchanges: Eurasian perspectives on logistics and diplomacy*, projekt badawczy finansowany ze środków Fundacji SEFACIL (Francja). Miejsce realizacji: American University of Central Asia, Biszkek (Kirgistan). Koordynator projektu: dr Jildiz Nicharapova. Charakter udziału: wykonawca.
- 2017–2018, *Instytucje polityczne państw Azji Centralnej*, projekt finansowany ze środków na badania statutowe Wydziału Humanistycznego UKW w Bydgoszczy. Charakter udziału: kierownik oraz wykonawca projektu.
- 2015, *Mechanizmy społecznej inżynierii w modelowaniu sfery publicznej*, projekt finansowany ze środków na badania statutowe Wydziału Humanistycznego UKW w Bydgoszczy. Kierownik projektu: prof. dr hab. Janusz Golinowski. Charakter udziału: wykonawca.
- 2012.07–2013.07, *Problemy administracji publicznej w dobie kryzysu politycznego i ekonomicznego*, projekt badawczy finansowany ze środków KPSW. Nr grantu BNJK/01512/04/11. Charakter udziału: koordynator projektu.
- 2009, *Globalny rozwój w kontekście społeczno-gospodarczych wyzwań Azji Centralnej i Kaukazu Południowego*, projekt finansowany z grantu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Edukacja Rozwojowa 2009. Miejsce realizacji: Instytut Wschodni UAM w Poznaniu. Koordynator projektu: dr Mariusz Marszewski. Charakter udziału: wykonawca.

5.3. Aktywność dydaktyczna

Praca ze studentami zajmuje ważne miejsce w mojej biografii akademickiej. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny prowadziłam lub nadal prowadzę zajęcia z następujących przedmiotów: „Wstęp do nauki o polityce”, „Konflikty polityczne i społeczne”, „Ideologie polityczne”, „Współczesne systemy polityczne”, „Zasady ustroju politycznego państwa”, „Międzynarodowe stosunki polityczne” i inne. Zajęcia prowadziłam w formie wykładów, ćwiczeń i konwersatoriów, co stwarzało możliwość poznania zainteresowań i potrzeb edukacyjnych studentów.

Przygotowałam autorskie zajęcia fakultatywne „Problemy transformacji w Azji Centralnej” dla studentów kierunku stosunki międzynarodowe. Byłam także prowadzącą i współprowadzącą seminariów dyplomowych na poziomie studiów licencjackich i magisterskich. Wypromowałam 22 prace licencjackie oraz 63 prace magisterskie, jak również pełniłam funkcję recenzenta 15 prac licencjackich oraz 70 prac magisterskich dla kierunków administracja i stosunki międzynarodowe.

Wielokrotnie otrzymywałam wysokie oceny zajęć dydaktycznych wyrażane przez studentów w procesie ankietyzacji, a także wysokie noty w efekcie przeprowadzonych

hospitacji zajęć. Dwie moje publikacje od 2013 r. stanowią **literaturę obowiązkową dla studentów** i wprowadzone zostały do sylabusów przedmiotu „Azja Środkowa – specyfika regionu” w Instytucie Wschodnim UAM w Poznaniu³.

Poza aktywnością dydaktyczną na uczelni macierzystej wielokrotnie występowałam również z otwartymi wykładami dla studentów z innych uczelni. 8 wykładów odbyło się w uczelniach zagranicznych (Kirgistan, Kazachstan, Rosja, Turcja, Bułgaria), 3 wykłady odbyły się natomiast dla studentów w polskich ośrodkach naukowych zajmujących się badaniami nad Azją Centralną i obszarem postradzieckim. Szczegółowy wykaz wykładów gościnnych dla studentów z innych uczelni niż miejsce zatrudnienia znajduje się w Załączniku 3a.

5.4 Aktywność organizacyjna

W trakcie swojej pracy zawodowej, po otrzymaniu tytułu doktora w 2006 r., pełniłam różne funkcje związane z organizacją dydaktyki, współpracy międzynarodowej i nauki. Byłam opiekunem studentów kierunków: „Stosunki międzynarodowe”, „Politologia”, „Zarządzanie bezpieczeństwem narodowym” oraz „Administracja”. Odpowiadałam także za organizację praktyk studenckich. Kilkakrotnie uczestniczyłam w Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na studia dzienne i zaoczne (lata 2008, 2011, 2012 i 2013). Pełniłam także funkcję Opiekunka Koła Naukowego „Studium nad demokracją” (2008–2015). W ramach działalności Koła studenci uczestniczyli w wykładach m.in. prof. Jadwigi Staniszkis, prof. Andrzeja Rycharda, prof. David Osta, prof. Karola Modzelewskiego czy dr Rigels Halili. Wielokrotnie wraz ze studentami uczestniczyłam w okrągłych stołach i debatach nie mających charakteru *stricte* naukowego, m.in. organizowanych przez Galerię Miejską BWA w Bydgoszczy czy Teatr Polski im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy. Ponadto studenci nabywali kompetencji organizacyjnych, biorąc udział w organizacji konferencji międzynarodowych. Pod moją opieką brali również czynny udział w konferencjach naukowych z referatami w języku angielskim i rosyjskim oraz publikowali swoje artykuły.

Pełniłam funkcję koordynatora ds. współpracy międzynarodowej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii KPSW w Bydgoszczy. Uczestniczyłam lub byłam inicjatorem wielu przedsięwzięć związanych ze współpracą uczelni macierzystej z partnerami zagranicznymi (m.in. Narodowy Uniwersytet Kirgiski im. Żusupa Balasagyna, American University of Central Asia, Rosyjski Państwowy Uniwersytet Społeczny), jak na przykład organizacja wizyt pracowników naukowo-dydaktycznych, zawarcie umowy o współpracy, podpisanie deklaracji intencji, czy związanych z programem Unii Europejskiej Erasmus, Erasmus Plus.

Brałam też aktywny udział w ciałach kolegialnych i niekolegialnych uczelni. Byłam członkiem Rady Wydziału (2011–2015), członkiem wydziałowego lub/i uczelnianego Zespołu ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia (2012–2015), członkiem Rady Programowej kierunku Bezpieczeństwo Narodowe (od 2018), członkiem Rady Bibliotecznej (2008–2015).

W zakresie organizacji działalności naukowej w trakcie omawianego okresu byłam organizatorem bądź współorganizatorem 9 konferencji naukowych, z których 6 miało charakter międzynarodowy. W dwóch konferencjach pełniłam funkcję kierownika naukowego oraz przewodniczącego komitetu organizacyjnego. Dodatkowo w roku akademickim 2014/2015 byłam Koordynatorem Wydziałowym Międzynarodowych Otwartych Dni Nauki.

³ N. Shukuralieva, *Narodowe w formie, autorytarne w treści. Budowanie państwa w Azji Centralnej*. „Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa”, zeszyt 39, 2011, s. 71–81; N. Shukuralieva, *Kryzys promocji demokracji. Zachodni aktorzy wobec władzy w Azji Centralnej*, [w:] N. Shukuralieva, Ł. Jureńczyk, W. Trempała (red.), *Kryzys w stosunkach międzynarodowych. Typy, wymiary, skutki, sposoby przeciwdziałania*, Bydgoszcz 2012, s. 197–216.

- 2016, Członek Komitetu Naukowego Ogólnopolskiej Konferencji „Przeszłość w teraźniejszości – polityczna rola pamięci w XXI w.”. Instytut Nauk Politycznych UKW w Bydgoszczy, Inicjatywy Doktorantów Nauk o Polityce UKW, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, oddz. w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 3–4.11.2016.
- 2016, Członek Komitetu Naukowego i Organizacyjnego oraz Sekretarz Międzynarodowej Konferencji „Współczesne problemy obszaru postradzieckiego”. Zakład Współczesnych Systemów Politycznych Instytutu Nauk Politycznych oraz Zakład Historii Najnowszej Powszechnej i Dziejów Migracji Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych UKW, Bydgoszcz, 22–23.09.2016.
- 2014, Kierownik Naukowy oraz Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Konferencji „Polska – Ukraina – Unia Europejska. Współczesność i perspektywy wielowymiarowej współpracy”, Wydział Prawa i Administracji, Wydział Ekonomiczno-Społeczny, Koło Naukowe „Europejczyków”, Koło Naukowe „Studia nad demokracją” KPSW, Bydgoszcz, 7.03.2014.
- 2013, Kierownik Naukowy oraz Przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego Konferencji „Problemy administracji publicznej w dobie kryzysu politycznego i ekonomicznego” KPSW, Bydgoszcz, 26.04.2013.
- 2010–2014, Członek Komitetu Organizacyjnego kilku edycji Międzynarodowej Konferencji Interdyscyplinarnej „Jeden świat – wiele kultur”. KPSW, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Urząd Miasta Bydgoszczy, Bydgoszcz.

Moja działalność naukowa, dydaktyczna oraz organizacyjna została doceniona przez władze uczelni. Za działalność organizacyjną dwukrotnie otrzymałam podziękowania od Rektora (2013, 2014). Otrzymałam także Dyplom o przyznaniu **nagrody** indywidualnej Rektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy za wyróżniające osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne (2015). Szczegółowe informacje znajdują się w Załączniku 3a.

5.5 Popularyzacja nauki

W ramach działalności popularyzatorskiej prowadziłam wykłady dla słuchaczy nieakademickich oraz uczestniczyłam w inicjatywach promujących wyniki badań naukowych.

Wykłady dla słuchaczy nieakademickich były wygłoszone m.in. dla maturzystów (Żnin 2011), przedstawicieli organizacji międzynarodowych (m.in. USAID UNDP, OBWE), pracowników administracji parlamentu, dziennikarzy, deputowanych, polityków (Issyk-Kul 2016) oraz działaczy organizacji pozarządowych (Issyk-Kul 2016; Bydgoszcz 2017). Wykłady popularnonaukowe prowadziłam także w ramach Międzynarodowych Otwartych Dni Nauki (Bydgoszcz 2012, 2015).

Ponadto zaangażowana byłam w inicjatywy promujące wyniki badań naukowych. Przede wszystkim obejmowały one uczestnictwo w debatach, okrągłych stołach i seminariach, gdzie omawiano kwestie funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w państwach Azji Centralnej. Były one organizowane przez Fundację Stefana Batorego (Warszawa 2008), Open Society Foundation, American University of Central Asia (Biszek 2017), Coalition for Democracy and Civil Society, Institute of Public Analysis, Search for common ground (Biszek 2018). W powyższych przedsięwzięciach brali udział pracownicy akademicy, doktoranci, eksperci, dyplomaci, politycy, dziennikarze, przedstawiciele organizacji pozarządowych z Kirgistanu, Kazachstanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu i Polski.

W 2009 r. brałam udział w realizacji projektu „Globalny rozwój w kontekście społeczno-gospodarczych wyzwań Azji Centralnej i Kaukazu Południowego” finansowanego z grantu Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Jednym z jego celów była udoskonalenie już

istniejących i realizowanych przez polską stronę projektów pomocowych oraz identyfikacja nowych obszarów aktywności dla polskiej pomocy rozwojowej. W tym celu zorganizowane zostały dyskusje panelowe oraz warsztaty z udziałem środowisk naukowych i praktyków pomocy rozwojowej. Kolejnym zadaniem było wypełnienie luki w wiedzy na temat sytuacji gospodarczo-społecznej na Kaukazie Południowym i w Azji Centralnej poprzez seminaria i warsztaty poświęcone tej problematyce. Były one skierowane do studentów i pracowników organizacji społecznych.

Poza wyżej przedstawionymi aktywnościami podejmowałam także inne działania mające na celu popularyzację nauki (szczegółowe informacje znajdują się w Załączniku 3a).